

บทสรุป

การปกครองประเทศของผู้นำแต่ละคนย่อมมีวิธีการที่แตกต่างกันไปไม่มากนัก
น้อย ตามสภาพแวดล้อม ทักษะคติตลอดจนเงื่อนไขส่วนตัวต่าง ๆ ที่แฝงอยู่เบื้องหลังผู้นำ
เหล่านั้น อย่างเช่นในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ประเทศไทย
ประสบภัยคุกคามจากลัทธิจักรวรรดินิยมการบริหารราชการแผ่นดิน และการพัฒนาประเทศ
ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงมีจุดมุ่งหมายอยู่ที่การป้องกันรักษาไว้ซึ่ง
เอกราชของชาติเป็นหลักสำคัญ ด้วยการสร้างความเจริญทางด้านวัตถุโดยรับวิทยาการจาก
ตะวันตกมาเป็นแบบอย่าง การพัฒนาโครงสร้างทางการปกครองให้ประเทศไทยมีความ
เป็นรัฐชาติอย่างแท้จริง

เมื่อพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จขึ้นครองราชสมบัติ พระองค์
ได้ทรงพัฒนาความเป็นรัฐชาติของไทยให้ก้าวหน้าขึ้นโดยพยายามสร้างจิตใจหรือความรู้สึก
นึกถึงของชนในชาติให้สัมพันธ์ถึงความเป็นชาติอันหนึ่งอันเดียวกัน เพื่อให้เกิดความร่วมมือกัน
ระหว่างประชาชนด้วยกัน เพื่อสร้างชาติไทยให้เจริญก้าวหน้า มีเกียรติยศทัดเทียมกับนานา
อารยประเทศไม่ใช่เพื่อรักษาเอกราชเพียงอย่างเดียวโดยที่ต้องคงไว้ซึ่งสถาบันศาสนา
พระมหากษัตริย์ และระบอบการปกครองแบบราชาธิปไตย จึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ
ของชาติไทยตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายดังกล่าวข้างต้นนี้ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้า
เจ้าอยู่หัวก็ได้ทรงพยายามสร้างชาติไทยให้มีความเป็นเอกภาพ ด้วยพระบรมราชาบาย
ต่าง ๆ ได้แก่การปลูกฝังความรักชาติและความจงรักภักดีต่อศาสนาและพระมหากษัตริย์
ตลอดจนระบอบการปกครองที่อยู่คู่กับชาติไทยมาช้านานแล้ว คือ ราชาธิปไตย ให้มีอยู่ใน
จิตใจชาวไทยทุกคน การปลุกระดมให้ตระหนักถึงความสำคัญของการอุปถัมภ์ของ
ประเทศและहनักรงภัยที่จะบังเกิดแกชาติ ด้วยการทำให้เหมือนหนึ่งชาติกำลังตกอยู่ใน
ภาวะคับขัน และวางมาตรการป้องกันภัยทั้งภายในและภายนอกประเทศอันได้แก่ภัยจาก

การรุกรานความกำลังจากต่างประเทศ ภัยของการแผ่อิทธิพลทางศาสนา เศรษฐกิจและสังคมจากชาวต่างชาติที่เข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทย ภัยจากการก่อความไม่สงบจากผู้ที่มีความภักดีรุนแรงที่ต้องการล้มล้างสถาบันการ เมือง การปกครองของประเทศ และการนำประเทศไทยเข้าสู่สังคมนานาชาติ เพื่อให้เป็นที่รู้จักเป็นที่ยอมรับนับถือในฐานะและศักดิ์ศรีทัดเทียมนานาประเทศ นอกจากนี้ยังได้ทรงพัฒนาสมรรถภาพของพลเมืองซึ่งถือเป็นทรัพยากรที่มีค่าสูงสุดของชาติทั้งในทางสติปัญญา ความประพฤติ และสุขภาพพลานามัย ตลอดจนทำการปรับปรุงส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีของชาติและการดำเนินชีวิตประจำวันของชาวไทย ด้วยการรักษาเอกลักษณ์ไทย และนำแบบอย่างวัฒนธรรมตะวันตกมาประยุกต์ใช้ เพื่อปรับปรุงวัฒนธรรมประเพณีบางอย่างของไทยให้รุ่งเรืองทัดเทียมอารยประเทศ

พระบรมราโชบายต่าง ๆ เหล่านี้มี ความสอดคล้องหรือประสานกัน และเกี่ยวพันกันเป็นลูกโซ่ มีหลายปมหลายปมที่สัมพันธ์กันสอดสรวน อย่างเช่นการที่ทรงใช้วิธีประชาธิปไตยเพื่อต่อต้านประชาธิปไตย คือการที่ทรงได้เสด็จภาพหนังสือพิมพ์ การสร้างเมืองทดลองประชาธิปไตยคู่สุโขทัย เมื่อพิจารณาให้ดีซึ่งจะเห็นได้ว่าเป็นการกระทำเพื่อจะโค่นล้มระบอบความกลัวเห็นทางการเมืองของประชาชนว่าก้าวเข้าไปในทางใดเพียงใดแล้ว จะโค่นล้มสาธารณวิปโยคป้องกันไว้ทุกทาง และเพื่อเป็นการลดความกดดันที่ต่อการจะแสดงออกทางการเมืองควมการกระทำที่รุนแรงของพวกหัวก้าวหน้าเป็นต้น

วิธีการและเครื่องมือที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงนำมาใช้ เพื่อให้ไทยซึ่งความสำเร็จของพระบรมราโชบายสร้างชาติไทยของพระองค์ส่วนใหญ่นั้นเป็นสิ่งที่นำแบบอย่างมาจากประเทศตะวันตก เช่น การใช้สิทธิราชาธิปไตย การใช้วรรณกรรม และสื่อสารมวลชน เช่น หนังสือพิมพ์เป็นเครื่องมือเผยแพร่พระบรมราโชบาย

แนวพระราชดำริ ทศนคติ เจตนคติ ค่านิยม ทั้งด้านการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ และสังคม ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชประสงค์จะปลูกฝังให้อยู่ในจิตใจ และความรู้สึกนึกคิดตลอดจนการประพฤติปฏิบัติของชนในชาติเป็นแนวเดียวกัน และยังสามารถสร้างสัญลักษณ์ องค์กร กลุ่มสังคม หรือสมาคม สโมสรต่าง ๆ เพื่อเป็นศูนย์รวมจิตใจ และรวมกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเป็นแรงกระตุ้นให้เกิดความรักชาติและสถาบันสำคัญของชาติ ความสามัคคีกัน ความรู้จักเสียสละ ของชนในชาติ ฯลฯ

ปัจจัยที่อยู่เบื้องหลังพระราชปณิธานและการตัดสินใจของพระบาทสมเด็จพระบรมราโชบายเหล่านั้นพิจารณาได้ว่า นอกจากความเป็นนักชาตินิยม ขององค์พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ยังเกิดจากภูมิหลังส่วนพระองค์ทั้งด้านการศึกษา พระอุปนิสัย สถานภาพทางการเมือง และแนวพระราชดำริเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ และเกิดจากสภาพแวดล้อมตลอดจนสถานการณ์ภายในและภายนอกประเทศหลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ปัญหาชาวจีนในประเทศไทย เหตุการณ์ กบฏ ร.ศ. 130 ลัทธิจักรวรรดินิยมที่เคียดแค้นคนไทยในอดีต ฯลฯ ในขณะที่ปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้มีอยู่หลายประการที่ได้มีผลกระทบบต่อความสำเร็จ และความล้มเหลวหรือเป็นปัจจัยเกื้อหนุนและอุปสรรค ต่อการดำเนินพระบรมราโชบาย สร้างชาติไทยของพระองค์

ผลของการดำเนินพระบรมราโชบายสร้างชาติของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นสิ่งที่วัดได้ค่อนข้างลำบากกว่าประสบความสำเร็จหรือความล้มเหลว ถ้าจะพิจารณาตามสายตาค้นภายนอกก็จะพบว่า พระบรมราโชบายบางประการของพระองค์ มีข้อบกพร่องหลายอย่าง เป็นต้นว่า การทุ่มเทเวลาและพระราชทรัพย์ให้กับงานด้านต่าง ๆ อย่างไม่สมดุลกับความจำเป็นและประโยชน์ที่จะได้รับ หรือทุ่มเทให้กับกิจการด้านใดด้านหนึ่งมากเกินไป จนละเลยด้านอื่น ๆ ทำให้มีผลเสียต่อเศรษฐกิจของชาติและการบริหารราชการแผ่นดินบางประการ การมุ่งรักษาเสถียรภาพของระบอบการปกครองราชาธิปไตย

จะทำให้แนวทางการพัฒนาทางการเมืองของชาติไทยต้องชะงักงันลงไป ทั้งที่นับแต่รัชสมัยของพระองค์มีแนวโน้มว่าจะขยายตัวอย่างมากและรวดเร็ว

ที่จะพิจารณาถึงผลงานสร้างชาติตามที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวว่า แม้เป็นความสำเร็จเพียงเล็กน้อย ก็นับว่าเป็นการดีแล้ว และทรงหวังให้เป็นการปูพื้นฐานไว้แก่เยาวชนรุ่นหลัง ไม่จำเป็นต้องสำเร็จสมบูรณ์ในรัชสมัยของพระองค์ ก็อาจจะเรียกได้ว่า พระองค์ทรงได้รับความสำเร็จพอสมควร เพราะพระองค์ทรงสามารถรักษาสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช หรือราชาธิปไตยไว้ได้สำเร็จในรัชสมัยของพระองค์ และไม่เพียงแต่ทรงสามารถรักษาเอกราชของชาติไว้แล้ว ยังทรงนำประเทศเข้าสู่สังคมอารยธรรมอย่างเคียงมาเคียงไหล่กับอารยประเทศ ได้ผลเป็นที่พอพระราชาहतภัยที่เห็นได้ชัด คือความสำเร็จในการเจรจาขอแก้ไขสนธิสัญญาที่ไม่เป็นธรรมทางการศาล และภาษีศุลกากรที่ไทยต้องเสียเปรียบทางชาติมาตั้งแต่รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทั้งนี้ เป็นผลมาจากการตัดสินใจพระราชาहतภัยของพระองค์ที่ทรงนำประเทศไทยเข้าร่วมสงครามโลกครั้งที่ 1 กับฝ่ายสัมพันธมิตร นอกจากที่พระบรมราชโองบายหลายประการของพระองค์ได้ถูกนำมาใช้ในรัฐบาลสมัยต่อ ๆ มา จนถึงปัจจุบัน

สิ่งที่จะได้ศึกษาค้นคว้าโดยละเอียดต่อไปคือ ปฏิกริยาของประชาชนชาวไทยที่เป็นผลต่อเนื่องจากการดำเนินงานสร้างชาติของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว นับตั้งแต่รัชสมัยของพระองค์จนถึงปัจจุบัน และพัฒนาการของงานสร้างชาติที่นับเนื่องจากรัชสมัยของพระองค์ได้มีการชะงักงันในรัชสมัยถัดมา ชั่วระยะหนึ่งหรือไม่อย่างไร ตลอดจนการศึกษาเปรียบเทียบงานสร้างชาติของพระองค์ กับงานสร้างชาติของรัฐบาลสมัยต่อมาที่เลือกเอานโยบายเป็นหลักการพัฒนาประเทศ

บรรณานุกรม

เอกสาร ภาษาไทย

เอกสาร ผนวก

ก. เอกสาร ผนวกที่ยังไม่ได้ตีพิมพ์

1. เอกสารของสำนักพระราชเลขาธิการ

สำนักพระราชเลขาธิการ แฟ้มที่ 110/38 ร่างพระราชหัตถ์ลดเลขาพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวถึงพระเจ้าพี่ยา เสด็จกรมพระจันทบุรีนฤนาถ (24 มิ.ย. 2457)

- แฟ้มที่ 125 เรื่องส่งจ่ายเงาเครื่องของต่าง ๆ
- แฟ้มที่ 111 เรื่องสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ รับเงาไป ซ้ำจ่ายในการก่อสร้างที่ เสด็จถวายการท้าวัง
- แฟ้มที่ 215/32 กฎหมายเพียรบาลว่าด้วยการ แสกสมรสแห่งเจ้าชายไปพระราชวงศ์
- แฟ้มที่ 245 ร่างพระราชดำรัสตอบเบื้องไป งามพระราชพิธี ฉัตรมงคลของโรงเรียนมหาดเล็กหลวงไปพระบรมราชูปถัมภ์ (13 พ.ย. 2457)
- แฟ้มที่ 273/451 ร่างบันทึกเรื่องกฎหมายหวังสื่อพิมพ์
- แฟ้มที่ 283 ร่างพระราชดำรัสตอบคณะกรรมการราชาวีสมาคมแห่งกรุงสยามไป การฉลองเรือพระร่วง (1 ตุลาคม 2463)
- แฟ้มที่ 291 ร่างพระบรมราชโองการของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว พระราชทานแก๊กเรียนมหาดเล็กหลวงเบื้องในวันวิสาขบูชา พ.ศ. 2459.

- สำนักราชเลขาธิการ แผ่นที่ 295 ร่างพระบรมราชโองการพระราชทานแก่คณะครู
โรงเรียนมหาดเล็กหลวงเืองโงงิงจักรมงคล (12 พ.ย. 2456)
- แผ่นที่ 195 ร่างพระบรมราชโองการพระราชทานนักเรียนโงงิงเมือง
นอก พ.ศ. 2459
- แผ่นที่ 314 พระราชดำรัสตอบคำกราบบังคมทูลถวายเสด็จอาจารย์ของโรงเรียน
มหาดเล็กโงงิงพระบรมราชูปถัมภ์ (25 ธ.ค. 2456)
- แผ่นที่ 700 เรื่องพระองค์เจ้าจุลจักรพงษ์โงงิงสมเด็จพระเจ้าฟ้าจักรพงษ์ภูวนาถ
ร.ศ. 126 - 127
- หนังสือเจ้าพระยามรชากรบบังคมทูลความีข่าวขุขิบถึงเรื่องในหลวงหมาง ๆ
กับสมเด็จพระทัปี ร.ศ. 131

2. เอกสารของหอจดหมายเหตุแห่งชาติ

- หอจดหมายเหตุแห่งชาติ สบ. 1/6 ความเห็นเรื่องควรวจัดให้สมาชิกรัฐมนตรีสภาได้มี
กรททำและออกพระราชบัญญัติกำหนดหน้าที่ของสภาใหม่ (21 - 30 เม.ย.
2460)
- สบ. 1/12 รายงานการตรวจราชการมณฑลนครราชสีมาและมณฑลภาคพายัพ
(15 ต.ค. - 10 พ.ค. 2458)
- เอกสารถอดคำสัมภาษณ์พระสุจริตฤค (เป็รื่อง สุจริตฤค) พระสมเือกโงงิง
พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, 1 มีนาคม 2521.
- เอกสารถอดคำสัมภาษณ์พระอดิสรยสวามีภักดี (สรย สัตติเสรี) มหาดเล็กห้อง
พระบรมมหาราชวังสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, 6 มีนาคม 2521.
- เอกสารรัชกาลที่ 5 ค.ง. 2/34 ร่างพระราชหัตถเลขาพระบาทสมเด็จพระ
จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวถึงสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ (11 ก.ค. 2452)

- หอจดหมายเหตุแห่งชาติ เอกสารรัชกาลที่ 5 ต. 49/8 นักเรียนไทยที่ส่งไปเล่าเรียน
เมืองต่างประเทศ (25 พ.ย. 113 - 1 เม.ย. 122)
- เอกสารรัชกาลที่ 5 ต. 49/11 นักเรียนไทยที่ส่งไปเล่าเรียน เมืองต่างประ
เทศ (27 ก.ย. 114)
- เอกสารรัชกาลที่ 5 ต. 49/13 รายงานพระยาราชวัลลภเสนาบดี (24 ม.ค.
114 - 22 เม.ย. 119)
- เอกสารรัชกาลที่ 5 ต. 49/18 พระราชกฤษฎีกาและนักเรียนสามัญที่ส่งไป
เล่าเรียน เมืองต่างประเทศ (2 ธ.ค. 116 - 11 มิ.ย. 117)
- เอกสารรัชกาลที่ 5 ต. 49/26 รายงานกรมเล่าเรียนและกรมเสด็จพระพาส
ประเทศต่าง ๆ ของสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชพระเจ้าลูกยาเธอ ฯ (15
ก.พ. 118 - 24 พ.ค. 120)
- เอกสารรัชกาลที่ 5 ต. 49/27 รายงานพระยาราชวัลลภเสนาบดี (2 เม.ย.
113 - 30 เม.ย. 120)
- เอกสารรัชกาลที่ 5 ต. 49/29 พระราชกฤษฎีกาและนักเรียนสามัญที่ส่งไปเล่า
เรียน เมืองต่างประเทศ (14 ส.ค. - 28 มี.ค. 119)
- เอกสารรัชกาลที่ 5 ต. 49/32 รายงานพระยาราชวัลลภเสนาบดี (11
เม.ย. 120 - 6 ก.ย. 121)
- เอกสารรัชกาลที่ 5 ต. 49/39 เรื่องสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชเสด็จพระ
พาสเมืองต่าง ๆ และเสด็จกลับกรุงเทพฯ (9 เม.ย. 121 - 6 ต.ค.
121)

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ เอกสารรัชกาลที่ 5 บ. 1.4/1 เจ้านายและข้าราชการ
กราบบังคมทูลความเห็นจัดการเปลี่ยนแปลงระเบียบราชการแผ่นดิน ร.ศ.103.

— เอกสารรัชกาลที่ 5 บ. 25/1 เรื่องกฎหมายเกณฑ์ประเทศโดยยอที่สมเด็จพระ

พระบรมโอรสาธิราชฯ ทรงรพมา

— เอกสารรัชกาลที่ 5 ว. 22/1 สถาปนามกุฎราชกุมาร

— เอกสารรัชกาลที่ 5 ว. 22/2 สถาปนามกุฎราชกุมารใหม่

— เอกสารรัชกาลที่ 5 ว. 22/3-4 สถาปนามกุฎราชกุมาร

— เอกสารรัชกาลที่ 6 ก. 1/11 เรื่องมีผู้ส่งข่าวหนังสือพิมพ์ในกระทรวงกลาโหม
(16 พ.ศ. 2454 - 22 เม.ย. 2455).

— เอกสารรัชกาลที่ 6 ก. 1/12 ความเห็นเจ้าฟ้ากรมหลวงพิษณุโลกฯ เรื่อง
จัดการเปลี่ยนแปลงราชการแผ่นดิน (8 มิ.ย. 2454).

— เอกสารรัชกาลที่ 6 ก. 1/15 คำกราบบังคมทูลและพระราชดำรัสตอบเรื่อง
ทรงรับเครื่องยศตำแหน่งผู้บังคับการพิเศษของกรมทหารทาง ๆ (1 พ.ย.
2454).

— เอกสารรัชกาลที่ 6 ก. 1/42 เรื่องการซ่อมรถทหารบก (3 ก.พ. 2464-
28 มี.ค. 2467).

— เอกสารรัชกาลที่ 6 ก. 3.6/5 พระราชหัตถเลขาพระบาทสมเด็จพระ
มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวถึงพระยาวิภาวดีประสิทธิ์ (21 เม.ย. 2455)

- หอจดหมายเหตุแห่งชาติ เอกสารรัชกาลที่ 6 ก. 7/3 ลายพระหัตถ์ของจอมพลพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหลวงนครไชยศรีสุรเดชกราบทูลทูลเอกสมเด็จพระเจ้าธิดา เจ้าฟ้ากรมขุนลพบุรีราเมศวร์ (30 ม.ค. 2456)
- . เอกสารรัชกาลที่ 6 กษ. 1/4 "Memorandum on Our Domestic Economy" เจ้าพระยาวงษาอุปราช (17 ธ.ค. 2453).
- . เอกสารรัชกาลที่ 6 ค. 4/16 พระราชหัตถเลขาพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวถึงกรมหมื่นดำรงราชานุภาพ (15 เม.ย. 2455)
- . เอกสารรัชกาลที่ 6 ค. 1/15 เรื่องศาลาเบรสบีเตเรียมิสซังเวร์ (25 เม.ย. 2459).
- . เอกสารรัชกาลที่ 6 ค. 15/3 หนังสือลับเกี่ยวกับเรื่องมหาสงคราม (10 พ.ย. 2457 - 16 มี.ค. 2459).
- . เอกสารรัชกาลที่ 6 ค. 15.1/1 บันทึกลับเรื่องความคิดที่จะให้กรุงเทพฯ เข้าร่วมในสงคราม (8 พ.ค. 2459 - 28 พ.ค. 2460).
- . เอกสารรัชกาลที่ 6 ค. 15.1/2 เรื่องประกาศสงครามและพระราชโอรส นายคิระนายชาติศัตรูออกจากราชการ (21 - 27 ก.ค. 2460).
- . เอกสารรัชกาลที่ 6 ค. 15.4/1 รายงานพระองค์เจ้าจรัญศักดิ์ ฯ เรื่องกรมมหาสงครามในยุโรป (18 ส.ค. 2457 - 7 มี.ค. 2459).
- . เอกสารรัชกาลที่ 6 บ. 1/13 รายงานประชุมเสนาบดีสมภ (13 พ.ค. 2458).

- หอจดหมายเหตุแห่งชาติ เอกสารรัชกาลที่ 6 บ. 1.3/3 ข้อสั่งเซปป์อรรถกรไภ
 ะทรวงธรรมการ (ม.ค. 2455 - ธ.ค. 2456).
- . เอกสารรัชกาลที่ 6 บ. 1.3/3 พระราชดำรัสเฉลิม (26 ธ.ค. 2453 -
 30 พ.ย. 2457).
- . เอกสารรัชกาลที่ 6 บ. 1.3/3 ร่างพระราชดำรัสเนื่องในวันเฉลิมพระ
 ชนมพรรษา (1 ม.ค. 2456).
- . เอกสารรัชกาลที่ 6 บ. 1.3/3 พระราชดำรัสเฉลิม (18 พ.ย. 2458 -
 31 ธ.ค. 2459).
- . เอกสารรัชกาลที่ 6 บ. 1.3/3 พระราชดำรัสเฉลิม (21 ต.ค. 2460 -
 25 ธ.ค. 2462).
- . เอกสารรัชกาลที่ 6 บ. 1.3/3 พระราชดำรัสเฉลิม (1 พ.ย. - 10
 ม.ค. 2463).
- . เอกสารรัชกาลที่ 6 บ. 1.4/3 จะเสด็จประพาสประเทศญี่ปุ่นและยุโรป
 (13 ก.พ. 2454 - 27 พ.ค. 2463).
- . เอกสารรัชกาลที่ 6 บ. 1.6/13 รายงานประชุมเสนาบดีสมท (31 พ.ค.
 2458).
- . เอกสารรัชกาลที่ 6 บ. 1.6/35 พระราชนิยมเรื่องเครื่องแต่งกายหญิง
 บรรดาศักดิ์ในทางพระศัพพะราชวงศ์ (3 ม.ค. 2467).
- . เอกสารรัชกาลที่ 6 บ. 3.1/64 ร่างพระราชหัตถเลขาพระบาทสมเด็จพระ
 มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวถึงเจ้าพระยาอมราช (4 มี.ค. ร.ศ. 131).

- หอจดหมายเหตุแห่งชาติ เอกสารรัชกาลที่ 6 บ. 3.1/71 พระเริงระงับภัยแสดง
ความเหี้ยมเกี่ยวกับผู้เขียนบทความกษัตริย์ประชาธิปไตยที่ลงเฝ้าหนังสือพิมพ์ (3
มี.ค. 2463).
- เอกสารรัชกาลที่ 6 บ. 3.1/103 เฝ้าสื่อพระยาประสิทธิ์ศุภการถึงเจ้า
พระยาสุรศักดิ์มนตรี (19 พ.ค. 2464).
- เอกสารรัชกาลที่ 6 บ. 3.6/ พระราชหัตถเลขาถึงกรมหลวงดำรงราช-
บุรภาพ (21 มี.ค. ร.ศ. 129).
- เอกสารรัชกาลที่ 6 บ. 3.17/5 ลายพระหัตถ์กรมพระยา เทวะวงษ์วโรปการ
ถึงพระยาจักร ปาณิศริลลิวสุทธิ (9 ธ.ค. 2463).
- เอกสารรัชกาลที่ 6 บ. 4/4 จะเสด็จประพาสประเทศอินเดีย (19 ต.ค.
2456 - 12 ส.ค. 2457).
- เอกสารรัชกาลที่ 6 บ. 7/8 เรื่องขอคัดเพลงในพระราชพิธี เพื่อทำเรีย-
ขับร้อง (1 - 31 ต.ค. 2463).
- เอกสารรัชกาลที่ 6 บ. 8/1 ความนิยมฟุตบอลในเมืองไทย (22 ก.ค.
2458).
- เอกสารรัชกาลที่ 6 บ. 13/1 คำแปลหนังสือพิมพ์คงฮัวป้อว เท ฉบับวันที่
15 กุมภาพันธ์ ร.ศ. 129.
- เอกสารรัชกาลที่ 6 บ. 13/3 รายงานประชุมเสนาบดีสภา (11 ม.ค.
ร.ศ. 131).
- เรื่องหนังสือพิมพ์ไทยและจีนในสยามวารศัพท์ (24 ม.ค. 2453-3 ก.ค. 2463).
- เอกสารรัชกาลที่ 6 บ. 13/4 เฝ้าสื่อพิมพ์สามสมัยลงข่าวเรือพระที่นั่งเกษ
ศิลาที่ช่องแสมสารไว้ช้อยคำสำนวนเหยาบชา

- หอจดหมายเหตุแห่งชาติ เอกสารรัชกาลที่ 6 บ. 13/22 เรื่องพระราชทานหนังสือ
แก่คณะหนังสือพิมพ์ต่าง ๆ (8 ม.ค. - 5 มิ.ย. 2460).
- เอกสารรัชกาลที่ 6 บ. 13/58 หนังสือพิมพ์ลงข่าวเสียดสี (6 - 19 พ.ค.
2466).
- เอกสารรัชกาลที่ 6 บ. 13/61 หนังสือพิมพ์ตัด
- เอกสารรัชกาลที่ 6 บ. 17/3 หนังสือคัดใจจากบ้านชุกทวยหาญพิทักษ์
"คำอธิบายวิธีการปกครองบ้านเมือง"
- เอกสารรัชกาลที่ 6 บ. 17/7 คำพิพากษาโทษ เรื่องนายทหารบก นายทหาร
เรือ และบุคคลพลเรือทั้งกองกำเรือ ร.ศ. 130.
- คำพยานเข้าไต่สวนให้กรของพลทหาร นายโต๊ะ เรื่อง ร.ศ. เหยี่ยว
ร.ศ. วาศ สังข์
- เอกสารรัชกาลที่ 6 บ. 17/11 หนังสือพระยาอภัยภูธรกราบทูล
บังคมทูลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (8 มี.ค. 2454).
- หนังสือกราบบังคมทูลของพระยาวิสุทธิ สุริยศักดิ์ (4 มี.ค. 2454).
- เอกสารรัชกาลที่ 6 บ. 17/12 พระราชหัตถเลขาถึงสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรม
หลวงพิษณุโลก ฯ (6 มี.ค. 2454).
- เอกสารรัชกาลที่ 6 บ. 3.1/56 สมเด็จพระยาจักร์ ราชานุภาพกราบ
บังคมลาออกจากราชการ (6 ส.ค. 2458).
- เอกสารรัชกาลที่ 6 บ. 3.6 ก/5 พระราชหัตถเลขาพระบาทสมเด็จพระ
มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวถึงพระยาภิรมย์ภักดี (21 เม.ย. 2455).

- หอจดหมายเหตุแห่งชาติ เอกสารรัชกาลที่ 6 ม. 3.6 ก/6 ลายพระหัตถ์สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เยอเจ้าฟ้าจักรพงษ์ภูวนาถ กรมบังคับกรมพลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (8 มิ.ย. 2455).
- เอกสารรัชกาลที่ 6 ม. 8/3 พระราชหัตถ์เลขาพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวถึงเจ้าพระยาสุรศักดิ์มนตรี (26 ก.ค. 2458).
- เอกสารรัชกาลที่ 6 ม. 21/11 พระราชโอรสเลขถึงเจ้าพระยาอมราช (18 ก.ย. 2456).
- เอกสารรัชกาลที่ 6 รล. 2.5/2 ร่างพระบรมราโชวาทพระราชทานแก่ทหารม้าที่ 2 และที่ 10 ในกรมพระราชทานธงไชยเฉลิมพลแก่ทหารกรมทหารม้าทั้งสอง มกราคม 2457.
- เอกสารรัชกาลที่ 6 รล. 5/5 ร่างพระบรมราโชวาทพระราชทานแก่ก๊กเรียนใหญ่ยุโรป (18 ส.ค. 2459).
- เอกสารรัชกาลที่ 6 รล. 99/9 นายเรียบม ทรรทราชนัด ก๊กเรียนกระทรวงธรรมการขออนุญาตแต่งงานกับหญิงฝรั่งเศส (25 - 28 พ.ค. 2461).
- เอกสารรัชกาลที่ 6 รล. 99/24 หลวงวิจิตรวาทการ เลขานุการทูตสยาม ณ กรุงปารีส ขอทำการสมรสกับหญิงฝรั่งเศส (15 - 22 ก.ค. 2468).
- เอกสารรัชกาลที่ 6 ว 2/3 สำเนาร่างพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการไว้ทุกข์ (22 ธ.ค. 2456).
- เอกสารรัชกาลที่ 6 รล. 1/66 ร่างพระราชดำริสวโที่ประชุมเสนาบดีสม (4 ก.ค. 2468).

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ สำนักพระราชพิธีภูมิกว่าด้วยพระราชวงศ์และผู้มี
บรรดาศักดิ์ที่ลาบยชีพตนเอง พุทธศักราช 2458.

— เอกสารรัชกาลที่ 6 ว. 2/30 ประกาศเรื่องกรณายกวันของข้าราชการ
ในราชสำนักที่ 202/6 (ม.ป.ท.)

— เอกสารรัชกาลที่ 7 สบ. 2.47/32 บันทึกเรื่องการปกครอง (23 ก.ค.—
1 ส.ค. 2469).

3. เอกสารหอขักราชานุสรณ์

หอขักราชานุสรณ์. ร่างพระบรมราชโองการที่พระราชทานแกศกักรโงพระบรมราช
วโรกสเฉลิมพระชมพรรษาครบ 40 พรรษา

— ร่างพระราชบัณฑิกลงพระยาลูทธิสุริยศักดิ์ (7 ก.ค. ร.ศ. 130).

— สมุดบัณฑิกราชกิจรายวันโงสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช.

— ว. 0113/ป.3 สำนักพระราชพิธีภูมิกว่าด้วยพระราชนิพนธ์ เรื่อง
"ประโยชน์แห่งถนอโงหัวเมือง".

— ว. 01104/ป.3 ลายพระหัตถ์สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชกรบบังคมทูล
พระบาทสมเด็จพะจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว 13 กันยายน ร.ศ. 129
(พ.ศ. 2453).

— ว. 01121/ป.3 สำนักพระราชพิธีภูมิกว่าด้วยพระราชนิพนธ์ เรื่อง
"อโย แผลอ".

— ว. 01122/ป.3 สำนักพระราชพิธีภูมิกว่าด้วยพระราชนิพนธ์ เรื่อง
"ขอควรขอมโงเยอรมัน".

— ว. 01124/ป.3 สำนักพระราชพิธีภูมิกว่าด้วยพระราชนิพนธ์ เรื่อง "ขอควรวโงเรวระห์".

- หอวิชาการสุพรรณ. ว. 01128/ป.3 สำเนาร่างบทความพระราชพิธี เรื่อง
"การจลาจลในรัสเซีย".
- ว. 01143/ป.3 สำเนาร่างบทความพระราชพิธี เรื่อง
"พิธีอภิเษกประเทศอังกฤษ".
- ว. 01148/ป.3 สำเนาร่างบทความพระราชพิธี เรื่อง
"อัครราชทูตแห่งความเข้าใจผิด".
- ว. 01152/ป.3 สำเนาร่างพระราชหัตถเลขา เรื่อง
"จากเรื่องทรัพย์สินสาธารณะความเห็น เอกชนผู้ใดอ้างทรัพย์สิน".
- ว. 01153/ป.3 สำเนาร่างบทความพระราชพิธี เรื่อง "ไชโย".
- ว. 01158/ป.3 สำเนาร่างบทความพระราชพิธี เรื่อง
"เก็บเล็กผสมน้อย ชุดที่ 1".
- ว. 01160/ป.3 สำเนาร่างบทความพระราชพิธี เรื่อง
"ความเห็น เอกชน เมื่ออ้างบทความฉบับแก้ไขแห่งพลเมือง".
- ว. 01161/ป.3 สำเนาร่างบทความพระราชพิธี เรื่อง
"ความเข้าใจผิด".
- ว. 01162/ป.3 สำเนาร่างบทความพระราชพิธี เรื่อง
"ขอขวาทาเป็นแม่หลวง".
- ว. 01163/ป.3 สำเนาร่างบทความพระราชพิธี เรื่อง
"เรียงรายสร้างเรือรบ".
- ว. 01167/ป.3 สำเนาร่างบทความพระราชพิธี เรื่อง
"ตอบจดหมาย".

หอวิชาการสุพรรณ. ว. 01176/ป.3 สำเนาร่างบทความพระราชพิธี เรื่อง
"ประโยชน์ของเรือรบต่าง ๆ".

— . ว. 01182/ป.3 สำเนาร่างบทความพระราชพิธี เรื่อง
"กรุงเทพฯ สงครามแล้ว".

— . ว. 01194/ป.3 สำเนาร่างบทความพระราชพิธี เรื่อง
"อำนาจคือธรรม".

— . ว. 01231/ป.3 สำเนาร่างบทความพระราชพิธี เรื่อง
"ถ้อยแม่โบราณ".

— . ว. 01241/ป.3 สำเนาร่างบทความพระราชพิธี เรื่อง
"ทาสแห่งอิสรภาพ : เรื่องละครที่เล่นเมื่อวันเสาร์".

— . ว. 01342/ป.3 สำเนาร่าง "ประกาศแสดงลักษณะแห่งหนังสือพิมพ์ไทย".

— . ว. 02685/ป.3 สำเนาร่างบทความพระราชพิธี เรื่อง
"ความเห็นราชการในกองทัพบก".

ข. เอกสารที่ตีพิมพ์แล้ว

จดหมายเหตุนายวันของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ร.ศ. 131.

กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ดวงกมล (ม.ป.ป.)

จดหมายเหตุนายวันในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว. พระนคร :

โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2517. (พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทาน

เพลิงพระศพ ม.จ. ชัชวาลิต เกษมสันต์ ณ เมรุวัดเทพศิรินทราวาส 1

สิงหาคม 2517).

จดหมายเหตูสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชเจ้าฟ้ามหาวชิราวุธสยามมกุฎราชกุมาร

เสด็จหัวเมืองปัตตานี ๓ ร.ศ. 128. พระนคร : โรงพิมพ์มหามกุฎราช

วิทยาลัย, 2510.

คำอ่านเสียงของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ร.ศ. 130 - 131.

กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สหประชาชาติชัย, 2422.

ปณิธานพระราชาธิปไตยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว. พระนคร :

สำนักพิมพ์ศิลปาบรรณาคาร, 2515.

ปณิธานะคดีของอัครพหู ร.ศ. 130. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์หนังสือพิมพ์ไทย,

2454.

"ประกาศนับเวลาโบราณการ". ราชกิจจานุเบกษา 34 (13 กันยายน 2460) :

421 - 430.

ประมวลนิทานพระราชาธิปไตยรัชกาลที่ 6. พระนคร : สำนักพิมพ์ก้าวหน้า, 2504.

ประมวลบทพระราชาธิปไตยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว. พระนคร :

โรงพิมพ์คุรุสภา, 2494.

"พระบรมราชวินิจฉัยเด็กขาด". ราชกิจจานุเบกษา 20 (4 พฤษภาคม ร.ศ.

130). : 387 - 388.

"พระราชกฤษฎีกาใช้เวลาอัตรา". ราชกิจจานุเบกษา 36 (21 มีนาคม 2462) :

273 - 279.

"พระราชดำรัสตอบใบบกราบเปิดกรรประปากกรุงเทพฯ เมื่อวันที่ 14 พฤศจิกายน

พ.ศ. 2457". ราชกิจจานุเบกษา 31 (29 พฤศจิกายน 2457) :

1968 - 1969.

พระราชดำรัสโดยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว. พระนคร : โรงพิมพ์
บำรุงกุญชกิจ, 2472 (พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงพระศพ
สมเด็จพระราชปิตุลาบรมพงศาภิมุขเจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยา
ภาณุพันธุวงศ์วรเดช ณ เมรุท้องสนามหลวง, 2472).

พระราชดำรัสและพระบรมราโชวาทโดยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พระจันทร์, 2501. (พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระ
ราชทานเพลิงพระศพอมาตย์โท ม.จ.ศุขปรารภ กมลาลักษณ์ เมรุวัด
มกุฏกษัตริยาราม 12 มกราคม 2501).

พระราชพิธีที่นำผู้ของด้นเกล้ารัชกาลที่ 6. พระนคร : สำนักพิมพ์บำรุงสาส์น,
2506.

พระราชบัญญัติขานามสกุลพุทธศักราช 2455 พระราชบัญญัติโดยพระบาทสมเด็จพระ
มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว. พระนคร : โรงพิมพ์กรุงเทพฯ การพิมพ์ 2515
(พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พลโทอรุณ ศศิประภา ณ
เมรุวัดเทพศิรินทราวาส 23 กรกฎาคม 2515).

"พระราชบัญญัติบำรุงวัชบรรรมแห่งการศึกษาพุทธศักราช 2483". ราชกิจจานุเบกษา
57 (15 ตุลาคม 2483) : 518.

"พระราชบัญญัติมาราั้งดวงักพุทธศักราช 2456". ราชกิจจานุเบกษา 40
(27 ธันวาคม 2465) : 183 - 184.

พระราชหัตถเลขาและหนังสือกราบบังคมทูลของเจ้าพระยาพระเสด็จสุเรนทราธิบดี.
2 เล่ม. พิมพ์ครั้งที่ 1 พระนคร . โรงพิมพ์คุรุสภา, 2506.

พินาบบ แจมจรัส, ผู้รวบรวม, ราชวลี. พระนคร : สำนักพิมพ์ดาวฟ้าพิทยา,
2509.

มณฑลเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. เพลงครุฑเรื่องบัวมาร เก็บทองกร.

พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2516.

————. ปลูกใจเสือป่า. พระนคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2506.

————. พระบรมราชาธิบายใจการประพันธ์. พระนคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2514.

————. อุคตรกฎ. แปลโดย กรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิยากร. พระนคร : โรงพิมพ์พระจันทร์, 2503.

ศรีอยุธยา, ถ้อยอาวจา. พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2506.

เสถียร ลายลักษณ์, ร.ต.ท. และคณะอื่น ๆ ผู้รวบรวม. ประชุมกฎหมายประจำศก
เล่ม 24 พระนคร : โรงพิมพ์เคลิเมนต์, 2477.

————. ประชุมกฎหมายประจำศก เล่ม 25 พระนคร : โรงพิมพ์เคลิเมนต์,
2477.

————. ประชุมกฎหมายประจำศก เล่ม 31 พระนคร : โรงพิมพ์เคลิเมนต์,
2477.

————. ประชุมกฎหมายประจำศก เล่ม 34 พระนคร : โรงพิมพ์เคลิเมนต์,
2477.

————. ประชุมกฎหมายประจำศก เล่ม 35 พระนคร : โรงพิมพ์เคลิเมนต์,
2477.

————. ประชุมกฎหมายประจำศก เล่ม 37 พระนคร : โรงพิมพ์เคลิเมนต์,
2477.

อัครวาท. ยิวแห่งบูรพาทิศ. พระนคร : โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร, 2468.

เอกสารชำระ

ก. หนังสือ

คึกฤทธิ์ ปราโมช, ม.ร.ว. สี่แม่เกิด. 2 เล่ม. พิมพ์ครั้งที่ 6 พระนคร :

สำนักพิมพ์แพรวพทยา, 2506.

จุลจักรพงษ์, พระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้า. เกิดวังปารุสก์. 3 เล่ม. พิมพ์ครั้งที่ 4 พระนคร : สำนักพิมพ์คลังวิทยา, 2501.

————. เจ้าชีวิต. พระนคร : สำนักพิมพ์คลังวิทยา, 2514.

ชัยอนันต์ สมุทวณิช. กร เมือง — การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง พ.ศ. 2411 — 2475. กรุงเทพฯ : สมาคมสังคมนศาสตร์แห่งประเทศไทย (ม.ป.ป.)

ชัยอนันต์ สมุทวณิช และ ชัดติยา วรรณสุต. รวบรวม. เอกสารการเมือง — การปกครองไทย (พ.ศ. 2417 — 2477) พระนคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2518.

ชาติ เอี่ยมกระลาวัณ. อดีตแห่งสยาม. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ประพันธ์สาส์น, 2520.

นิรุฒิ สุทธิสงคราม. พระบรมราชินีกรุงรัตนโกสินทร์. พระนคร : สำนักพิมพ์ดวงศึกษา, 2515.

————. สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชแห่งกรุงรัตนโกสินทร์. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แพรวพทยา, 2516.

คำรกราชานุกาพ, สมเด็จพระนเรศวรมหาราช. พระประวัติจอมพลพระเจ้าพี่ยาเชอกรมหลวงนครไชยศรีสุรเดช. (ม.ป.ท., ม.ป.ป.)

แถมสุข งามนัท. พี่อดีต. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เรืองศิลป์, 2522.

แถมสุข งามนงษ์. ยังเค็รกรบแรกกบฏ ร.ศ.130. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์
เรื่องศิลป์, 2522.

ทวี มุขชนะโกษา. พระมหากษัตริย์ราชเจ้า. พระนคร : สำนักพิมพ์แพรวพิตยา, 2506.

ทิพย์สุเบร บาศธบ. เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล
สมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว. พระนคร : โรงพิมพ์กรุงเทพกรพิมพ์,
2515. (พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานฌาปนกิจศพ นายทองสุข บาศธบ ณ เมรุ
วัดมกุฏกษัตริยาราม 23 ธันวาคม 2508.

ที่ระลึกสยามรัฐพิพิธภัณฑ์สวนลุมพินี พุทธศักราช 2468. พระนคร : โรงพิมพ์กรุง-
เทพา เดลิแมล, 2470.

ชาติ อยู่โพธิ์. ศิลปะคอร่าหรือคู่มือการศิลป์ไทย กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ห้าง
สวนเจ้ากัศิพร, 2516.

चारंगศักดิ์ आयुทธะ. ราชสกุลจักรีวงศ์และราชสกุลสมเด็จพระเจ้าตากสินมหา-
ราช. พระนคร : สำนักพิมพ์อโยธยา, 2515.

ประพิศ ตรีณรงค์. ชีวิตและงานของอักษราหนู. พระนคร : โรงพิมพ์วิบูลย์กิจ,
2506.

ประยุทธิ สิทธิพิศ. พระมหากษัตริย์ราชเจ้า. พระนคร : สำนักพิมพ์สยาม, 2515.

ประสงค์สม บริพัตร. หม่อมเจ้าหญิง. บันทึกความทรงจำบางเรื่อง. พระนคร :
โรงพิมพ์พระจันทร์, 2499.

ปิ่น มาลากุล. ม.จ. คำบรรยายเรื่องพจนานุกรมฉบับเมืองประชาธิปไตยของพระ
บาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว. พระนคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนา
พานิช, 2513.

ปิ่น มาลากุล, ม.จ. The New "Republic". กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2521.

พระเศวตวชิรพนา, พระนคร : โรงพิมพ์พระจันทร์, 2505. (พิมพ์เป็นอนุสรณ์
ในงานพระราชทานเพลิงศพอำมาตย์ตรี พระยาเพชรพิไลย ศรีสวัสดิ์
(แม่ วสันต์สิงห์) 22 พฤศจิกายน 2505).

พิทยลาภพฤฒิยากร, พระวรวงศ์เธอกรมหมื่น, เจ็ดรอบอายุ, พระนคร : โรงพิมพ์
พระจันทร์, 2512.

————, อัครชีวิตประวัติพระวรวงศ์เธอกรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิยากร, กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์ศิรินสาร, 2517.

พราเชิส บี เซร์, พระยาภิธานไมตรี, แปลโดย อายะกา กิริยกุลและคณะอื่น ๆ.
พระนคร : โรงพิมพ์สุทธิสารกรพิมพ์, 2505.

ลาวัณย์ โชตามระ, รักแรกของรัชกาลที่ 6, กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ดวงกลม, 2523.

วไล ณ บ่อมเพชร และ น.ชญาคุ้ม, สนทบทวีเวียต, พระนคร : สำนักพิมพ์ไทย
วัฒนาพานิช, 2516.

เวงค์และโรสแซ็บบ์, เคลาส, ผู้รวบรวม, เยอรมันมองไทย, กรุงเทพฯ :
สำนักพิมพ์เคล็ดไทย, 2520.

ศิลปินกร, กรม, จดหมายเหตุพระราชพิธีบรมราชาภิเษกสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว—
สิทธรมท้าวชิราวุธ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระนคร :
โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร, 2466.

————, ดุสิตธานี เมืองประชาธิปไตยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้า
อยู่หัว, พระนคร : 2513.

ศิลปินกร, กรม. สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชสยามมกุฎราชกุมาร, กรุงเทพ :
 โรงพิมพ์การศาสนา, 2515. (พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชพิธีสถาปนา
 สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชเจ้าฟ้ามหาวชิราลงกรณสยามมกุฎราชกุมาร,
 28 ธันวาคม 2515).

ศึกษาธิการ, กระทรวง. ประวัติกระทรวงศึกษาธิการ 2435 - 2507. พระนคร :
 โรงพิมพ์คุรุสภา, 2507.

ส. วัชระ เศรษฐ. เกียรติคุณพระมงกุฎเกล้าฯ. พระนคร : โรงพิมพ์วัฒนาพานิช,
 2500.

—————. วาทพระมงกุฎ. พระนคร : สำนักพิมพ์ธรรมเสวี, 2506.

สุทรพิพิธ, พระยา. พระมหากษัตริย์องค์แห่งพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว.
 พระนคร : โรงพิมพ์สวาทองดิ, 2514.

เหรียญ ศรีจันทร์, ร.ต. และ เบตร พูนวิวัฒน์, ร.ต. กบฏ ร.ศ.130. กรุงเทพ :
 สำนักพิมพ์คัมภีร์, 2515.

อมร คุรุณารักษ์, จมื่น. (แจ่ม สุทรเวช). กำเนิดความสฤล. พระนคร :
 โรงพิมพ์คุรุสภา, 2511.

—————. กำเนิดพระราชวังสนามจันทร์และพระปฐมเจดีย์ พระมหาธีรราชเจ้า
กับคอนเจดีย์ อนุสรณ์ของเสื่อป่าและลูกเสื่อ. พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา,
 2511.

—————. พระราชกรณียกิจสำคัญในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เรื่อง
พระบรมราชาบายทางกร เมือง. กรุงเทพ : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2519.

อมร อนุวาทย์, จมื่น. (แจ่ม สุภัทร เวช) พระราชกรณียกิจสำคัญของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เล่ม 4 เรื่องมหาศิลป์ไทย. พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2507.

_____. พระราชกรณียกิจสำคัญของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เล่ม 5 เรื่องเทศน์ที่รัชกาลที่ 6 ทรงประกาศสงคราม อุตสาหกรรม. พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2512.

_____. พระราชกรณียกิจสำคัญของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เล่ม 6 เรื่องเหตุที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเปลี่ยนแปลงชาติไทย สืบเกล้า รัชกาลที่ 6 สวรรคตออกกระ รัชกาลที่ 6 โปรดเกล้าให้เลิกหอย ก.ช. ที่ประทับชายทะเลของรัชกาลที่ 6 กำเนิดสวนเฉลิมพระนคร. พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2512.

_____. พระราชกรณียกิจสำคัญของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เล่ม 7 เรื่องการศึกษาของชาติ. พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2513.

_____. พระราชกรณียกิจสำคัญของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เล่ม 9 เรื่องพระราชประเพณี ตอน 1 พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2511.

_____. พระราชกรณียกิจสำคัญของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เล่ม 11 เรื่องพระราชประเพณี ตอน 3. พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2514.

ฮอลล์, คี.จี.อี. ประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้. แปลโดย คุณวราญญา สนิทวงศ์ และคณะ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2522.

ข. บทความในวารสาร หนังสือพิมพ์และสารานุกรม

กระมล ทองธรรมชาติ. "อุดมการณ์ของชาติกับการพัฒนาชาติไทย". วารสาร ม.ศ.

ว.ปทุมวัน 4 (กุมภาพันธ์ 2522) :

กอบแก้ว สุวรรณทัต - เพียร. "การเขียนประวัติศาสตร์แบบชาตินิยม : พิจารณา
หลวงวิจิตรวาทการ". วารสารธรรมศาสตร์ 6 (มิถุนายน - กันยายน
2519) : 149 - 150.

"กำลังของประเทศสยาม". สัมพันธ์ไทย (26 พฤษภาคม 2466) : 1 - 3.

กุลทรัพย์ เกษแม่นกิจ และ เขียวศิริ ภาละลักษณ์. "พระราชพิธี". สารานุกรม
พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว 1 (2524) : 323 - 338.

ชัจจ์กัญ บุรพัทธ์. "ลัทธิชาตินิยมกับประเทศไทย". รัฐาภิวัตน์ 1 (มกราคม
2512) : 153 - 192.

"ความประสงค์ที่ออกหนังสือพิมพ์". สยามสมัย (1 มกราคม 2459) : 1 - 2.

"ช่วยกันรักหรือช่วยกันทำลาย". สัมพันธ์ไทย (24 พฤษภาคม 2467) : 2 - 4.

ชัยวัฒน์ นันทพัทธ์. "เสรีภาพของหนังสือพิมพ์ในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้า
เจ้าอยู่หัว". วารสารธรรมศาสตร์. 7 (ตุลาคม - ธันวาคม 2520) :
14 - 44.

ศุภกิจ มาลากุล ณ อยุธยา, ทานบุญหญิง. "เขตรบารี". สารานุกรมพระบาทสมเด็จพระ
มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว. 1 (2524) : 158 - 163.

บ.ร.ม. เลขที่ 159 (วามแฝง) "สมัยเมื่อเบ้า บ.ร.ม.". วิชาการสุพรรณ
พ.ศ. 2504 : 167 - 170.

- แถมสุข รุ่งมาท. "เมืองไทยยุคเชอญ่า". วารสารธรรมศาสตร์. 6 (มิถุนายน - กันยายน 2519) : 120 - 147.
- ทรงยศ แวหงษ์. "ทหารไทย". จุลสารโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์. 2 (เมษายน 2518) : 43 - 56.
- ทิพย์สุเบต อัมบุกร. "พระเสวตรวชิระพาหะ". สารานุกรมพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว. 1 (2524) : 415 - 424.
- นันท อ่อนคำ. "ข้อคิดบางประการ เกี่ยวกับชาวจีนในประเทศไทย". วารสารธรรมศาสตร์. 4 (มิถุนายน - กันยายน 2517) : 37 - 105.
- บุญ อิศรัมย์พรหม. "เครื่องหมายวรรคตอน, พระราชาภิเษกพิธีใช้เขียนหนังสือไทย". สารานุกรมพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว. 1 (2524) : 56 - 58.
- นิต มาลากุล. "ภาพและภาพฝีพระหัตถ์, การประกวด". สารานุกรมพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว. 1 (2524) : 460 - 473.
- บุญพิศ อมาตยกุล. "เพลงพระราชนิพนธ์". สารานุกรมพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว. 1 (2524) : 448 - 458.
- ภูคค ทองประเสริฐ. "หน้าที่ของไทยที่มีต่อการลี้ภัยเข้ามาของ ดร.บุญยงค์เจิน". จุลสารโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2 (กันยายน - ธันวาคม 2521) : 50 - 65.
- ยุพา ชุมจันทร์. "พระบรมราโชบายลัทธิชาตินิยมของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว". จุลสารโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ 3 (เมษายน - มิถุนายน 2519) : 27 - 34.

"เรื่องนายทหารคิดการกำเริบ". สยามออนไลน์ (8 มีนาคม ร.ศ. 130):

2 - 3.

วิเศษ วิเชียร, ผู้รวบรวม. "พระราชหัตถเลขาในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวถึงพันโทพระเวรราชภักดิ์". วารสารประวัติศาสตร์. 4 (กันยายน - ธันวาคม 2522) : 99 - 101.

ศุภรทัตต์. "คำอาบเลือด". วารสารราชบัณฑิต (พระนคร : โรงพิมพ์รวมมิตรไทย, 2496) 4 - 7.

สุวิมล ชากุณาพันธ์. "การกำจัดอิทธิพลของชาวจีนในสมัยรัชกาลที่ 6". วารสารธรรมศาสตร์. 4 (มิถุนายน - กันยายน 2517) : 70 - 82.

อมร ทรุณารักษ์, จมื่น (แจ่ม สุทรเวช) และบางอมร ทรุณารักษ์ (อุทุมพร สุทรเวช). "การแต่งกายในรัชสมัย". สารานุกรมพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว. 1 (2523) :

"อิมแพกต์". สัมพันธ์ไทย (17 พฤษภาคม 2467) : 1 - 3.

ค. วิทยานิพนธ์

จับทรัพย์ ประวาลบัณฑิต. "การศึกษาเปรียบเทียบราชสำนักในสมัยรัชกาลที่ 5 และรัชกาลที่ 6". วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521.

จิราภรณ์ ไชยกันต. "การจัดราชการทหารในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2468 - 2477)". วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521.

จุลลา งอนรณ, ม.ล. "กำเนิดและความเป็มาของลัทธิชาตินิยมในประเทศไทย".

วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2513.

แจ่มจันทร์ วงศ์วิเศษ. "การปรับปรุงกองทัพบกของไทยตามแบบตะวันตกตั้งแต่

พ.ศ. 2391 - 2475". วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชา
ประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519.

ฉลอง สุนทราวาณิชย์. "ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศรัสเซียและประเทศไทยตั้งแต่
ปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 ถึงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20". วิทยานิพนธ์
ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลง-
กรณ์มหาวิทยาลัย, 2516.

ทรงศรี อัจจอรุณ. "การแก้ไขสนธิสัญญาว่าด้วยสิทธิสภาพนอกอาณาเขตกับประเทศ
มหาอำนาจในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว". วิทยา-
นิพนธ์ ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาประวัติศาสตร์และภูมิศาสตร์ คณะ
อักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2502.

ทิพย์สุ เกตร อัมมบุตร. "บทละครพกร้อยแก้วพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระ
มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว". วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาภาษาไทย
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2516.

เทียมจัเทร์ อำแหงว. "บทบาททางการเมืองและการปกครองของจอมพล ป.
พิบูลสงคราม (พ.ศ. 2475 - 2487)". วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทบัณฑิต
แผนกวิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521.

ธงชัย ทวารแก้ว. "การปลุกฝังความรักชาติตามทีปรากฏในบทละครพระราชนิพนธ์
ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว". วิทยานิพนธ์ ปริญญาการ
ศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2522.

- ธิต วัชรกุล. "แนวความคิดทางการเมืองในบทละครพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพะมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว". วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2519.
- นงเยาว์ จิตตะปุคคะ. "บทบาทของสิ่งพิมพ์ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพะมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวต่อการเมือง การปกครอง (พ.ศ. 2453 - 2468)". วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2520.
- บัณฑิต พลอยแก้ว. "อิทธิพลของการละครตะวันตกในบทละครพูดพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพะมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว". วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาวรรณคดี เปรียบเทียบบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2511.
- พรเพ็ญ อัคระกุล. "การใช้จ่ายเงินแผ่นดินในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพะมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2453 - 2468)". วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต แผนกวิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2517.
- พรภิรมย์ เอี่ยมธรรม. "บทบาททางการเมืองของหนังสือพิมพ์ไทยตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2575 ถึงสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2". วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต แผนกวิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2516.
- พวงร้อย กล่อมเอียง. "พระบรมราโชบายเกี่ยวกับปัญหาชาวจีนในประเทศไทยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพะมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว". ปริญญาบัตรการศึกษามหาบัณฑิต วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร, 2516.

- มนตรีกัน แยมประเสริฐ. "บทบาททางด้านการบริหารราชการแผ่นดินของเจ้าพระยาบรมราช (บัว สุกุม) ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว". วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520.
- นันทา เกษมกล. "การวิเคราะห์ใบเชิงประวัติศาสตร์ เรื่องการ เมืองและการปกครองในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2453-2463)". วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2517.
- กิริยัท บุญศิริ. "บทบาททางการทหาร และการ เมืองของสมเด็จพระบรมลวงพิณูโลก ประชาบาท." วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524.
- สมพล ศิลปวุฒิ. "บทบาทของประเทศไทยในการ เข้าร่วมสงครามโลกครั้งที่ 1 และผลที่ประเทศไทยได้รับ." วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสาอเมริกา, 2514.
- สุวดี เจริญพงศ์. "ปฏิกริยาของรัฐบาลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวต่อการเคลื่อนไหวตามแนวความคิดประชาธิปไตยและสังคมนิยมก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475." วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519.
- อัจฉราพร กนุพิสัย. "กบฏ ร.ศ. 130 : ศึกษารณีการปฏิรูปทางการเมือง และการก่อ "ทหารใหม่". " วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524.

อัญชลากรณี โทมัสเสวีน. "ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2453 - 2460)." วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัย เชียงใหม่ แผนกวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518.

สัมภาษณ์

ปิ่น มาลากุล. ม.ล. ประธานคณะกรรมการฉลองวันพระบรมราชสมภพครบ 8 รอบ และ 100 ปี ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว สัมภาษณ์, 22 มกราคม 2522 และ 6 มีนาคม 2524.

สวัสดิ์ แดงสว่าง อธิการบดีมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2524.

เอกสารภาษาอังกฤษ

Primary Sources

F.O. 371/1221. General Report on Siam for 1910.

F.O. 371/1473. Mr. Peel to Sir Edward Grey, No. 19, Secret date March 13, 1912.

F.O. 371/1474. Annual Report for 1911.

F.O. 371/8057. The King of Siam.

F.O. 371/10972. Political and Financial Situation in Siam.

Secondary Sources

Chulalongkorn University. Letters of King Vajiravudh.

Bangkok : Chulalongkorn University Press, 1980.

- Greene, Stephen. "King Vajiravudh's Policy of Nationalism,"
In Memoriam Phya Anumarn Rajadhon. Edited by Tej Bunnag
 and Michael Smithies. Bangkok : The Siam Society, 1870.
- Sanit Thawisonboon, et al. Education in Thailand and Vietnam.
 Honolulu : University Press of Hawaii (n.D.) (Occasional
 Papers of Research Translation Institute of Advanced
 Projects East - West Center).
- Sarasas, Pra. My Country Thailand. Bangkok : Chatra Press, 1950.
- Skinner, William. Chinese Society in Thailand. New York :
 Cernel University Press, 1962.
- Smith, Malcolm. A Physician at the Court of Siam. London :
 Country Life, 1947.
- Thompson, Virginia. Thailand : The New Siam. New York :
 Paragon Book Reprint Corperation, 1969.
- Vella, Walter F. Chaiyo ! King Vajiravudh and the Development of
 Thai Nationalism. Honolulu : The University Press of
 Hawaii, 1978.
- _____. The Impact of the West of the Government in Thailand.
 Burkley and Los Angeles : California University Press,
 1955.
- _____. Vajiravudh of Thailand : Traditional Monarch and
 Modern Nationalist. Bangkok : Thailand Information Center.

ประวัติการศึกษา

นางสาวกรรภิรมย์ สุวรรณานนท์ เกิดวันที่ 19 ธันวาคม 2498 สำเร็จ
ปริญญาอักษรศาสตรบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2519 และเข้าศึกษาต่อ
ในระดับปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
เมื่อปีการศึกษา 2520

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย